

La RODÀ: Ofrena de les alfàbegues a la Mare de Déu

15 D'AGOST A LES 10:00 h.

El 15 d'agost és el dia gran de les festes de Bétera. Este dia, dues dones fadrines són les encarregades de realitzar l'ofrena de les alfàbegues més grans del món a la Mare de Déu de l'Assumpció. Acte que ens unix amb els més antics dels rituals practicats per la humanitat, amb els rituals de fertilitat a les Grans Deesses Mare del Neolític com Cíbele o Demèter.

Durant milers d'anys, totes les civilitzacions de la Mediterrània han practicat algun tipus de ritual de fertilitat. Distanciats pel temps, el lloc i la denominació de les deïtats, tots han demanat fertilitat per a la vegetació, les bèsties i l'ésser humà.

Cristianitzades estes tradicions a partir del segle V, ens arriben a les nostres terres a partir de la conquesta de València per part de les tropes de Jaume I. El rei Jaume I feia beneir les mesquites mahometanes com a esglésies cristianes dedicades a "Sancta Maria". A la *Crònica dels seus fets* escriu: "En totes les viles que grans fossen, que Déu nos havia donades guanyar de sarraïns, havíem edificada església de Sancta Maria". Jaume I fou gran devot de la Mare de Déu i tant ell com els sdescendents contribuïren a l'expansió de la devoció mariana.

Sabem que a Bétera, com a mínim durant al menys 400 anys s'ha estat fent l'ofrena a la Mare de Déu, ofrena que consistix en adornar el llit de la Mare de Déu morta; amb alfàbegues, formentets i perpètues, abans del traspàs la cel.

No podem deixar de pensar que, tal volta, molt abans, altres civilitzacions també practicaren algun tipus de ritual paregut en les mateixes dates doncs, tant grecs com fenicis i romans practicaren rituals d'agraïment per les collites el 15 d'agost. Prova d'açò és la importància que tingué, i encara té, l'alfàbega per a moltes civilitzacions. I per què l'alfàbega?

El nom científic de l'alfàbega, segons la classificació feta per Carl von Linné, és *Ocimum basilicum*,

i pertany a la família de les labiades. El nom genèric deriva dels termes "Okimon" i "basilikos" que en grec antic signifiquen: olorós i reial, pertanyent al rei. En altres paraules: herba perfumada digna del rei. Teofrast, en el segle III aC, al seu *Estudi de ciències naturals*, justifica per la denominació que, per les nombroses virtuts, des de l'edat més antiga, esta planta sempre ha sigut tinguda en compte.

L'alfàbega és originària de les regions tropicals d'Àsia, Àfrica, Orient Mitjà, el Carib i Amèrica del Sud, i s'ha es-

tés el conreu per les regions temperades i, sobretot, pels països de la conca mediterrània. No arribà a Europa fins fa uns 2.500 anys. És probable que es portara fins a Europa pels vincles amb ritus sagrats i pels suposats poders sobrenaturals. Els fenicis, grecs i romans, amb els intercanvis comercials per tota la mar Mediterrània foren els encarregats de difondre els usos.

Era coneguda a l'Índia, ja en el Paleolític. L'ús com potent medicament ha sigut provat, des del Neolític (anys 2900-650 a.C.), per mitjà d'estratografia i altres proves més sofisticades com la de "Carboni-14", utilitzades als jaciments arqueològics de Nord de l'Índia.

Tant és així, que fins i tot hui a la planta d'alfàbega se li rendix culte, s'ora davant d'ella i el seu nom correcte en el idioma hindustànic (principal idioma de l'Índia) i en diversos dialectes hindús és de "Tulsi Mata" el que es tradueix al valencià "La Mare Alfàbega".

Hort alfàbegues, 1926

Els antics egipcis empraren l'alfàbega, tant en els sacrificis als déus, com en els procediments d'em-balsament dels morts. De llavors ençà no ha ces-sat la utilització en diferents cerimònies religioses per tota la Mediterrània.

Els grecs la consideraren senyal de dol; per esta raó es creu que era un element en les ofrenes per la mort d'Adonis. Són els romans els qui més la incorporen en els seus costums; l'ús s'associa a la passió i fecunditat.

Una llegenda conta que un jardí d'alfàbega havia nascut sobre el lloc de la crucifixió de Crist i que ací va ser trobada per l'emperadriu Elena (Santa Elena, 250-329), mare de l'emperador romà Constantí, i ell la difongué per tot el món. Llegenda que destaca el caràcter sagrat de la planta.

Alfabeguer

A l'època musulmana l'ús estaria molt estés i és en este moment quan trobem la primera prova de l'existència d'alfàbega al nostre poble. L'alfabeguer de Bofilla datat d'entre el segle XII-XIV. La rellevància està en el fet que és un cossioll molt elaborat, amb un sistema de reg propi, la qual cosa ens fa pensar que esta planta tenia molta importància per a ells. També cal ressaltar que el nom de la planta en valencià, alfàbega, és d'origen musulmà "al-habaqa", en el llenguatge àrab-sirià de mitjan de segle VIII d.C. significa "curar-ho tot". El nom ens ratifica el caràcter sagrat de la planta i ens demostra que l'alfàbega ha anat passant per les diferents civilitzacions que s'han assentat al nostre poble.

Així, com tots els anys, les alfàbegues eixiran de sa casa, l'Hort de les alfàbegues, per a iniciar la *rodà* que les durà fins als peus de la Mare de Déu. Tot açò acompanyades per les dues Obreres vestides de valencianes i els *sombrillers*; amb els Majorals que ens donen colorit amb les camises de flors, els mocadors brodats al coll i els milers de quilos de confeti que van tirant pels carrers del poble; amb els cossieters que duen les plantes fins a l'església; amb la música i com no; amb els milers de veïns i veïnes que els acompanyen en ambient festiu.

Bétera complix amb la tradició. Agrair i demanar un any més amb l'ofrena a la Mare de Déu, fertilitat per als camps, per als ramats i benestar per als éssers humans.